

ANTONI MARIA BADIA I MARGARIT

Discurs de gràcies

En les vides humanes de vegades es trenca l'equilibri entre la capacitat discursiva i l'estat emotiu. Fa unes quantes hores que jo sofreixo aquest desequilibri i ara mateix no sé si encertaré a expressar els sentiments que s'han emparat de mi. Anem per parts. Com a gramàtic que sembla que també sóc, ho faré segons els tres temps fonamentals del verb: el *passat*, el *present* i el *futur*.

D'antuvi, s'hi barregen, doncs, vius records del passat. En el llunyà curs 1968-1969 vaig viure, dins la Junta Consultiva d'Òmnium Cultural, la gestació d'aquest Premi que avui tant em trasbalsa amb la seva visita, i fou una modesta moció meua la que en matisà el títol que proposava Miquel Coll i Alentorn. En el seu esborrany, la distinció rebia el nom de "Gran Premi d'Honor" (inspirat en denominacions paral·leles en la cultura francesa, entre d'altres), mentre que jo li llevava el prefix "Gran" (ignore si algun altre dels consultats compartia el meu parer). Davant els dubtes de Coll ("sense el *Gran* sembla que hi manca alguna cosa"), jo li deia: "Ja ens hi acostumarem!" I ben bé que ens hi acostumarem tot seguit. Per a mi, el Premi no seria gran perquè així l'anomenéssim, sinó perquè així escaigués a la persona premiada (i no hi entengueu una autollonja; parlo del passat remot del Premi). Després vaig formar part del jurat durant els primers anys, començant pel Premi inicial (el de 1969), que recaigué en Jordi Rubió, el mestre estimat. Així el proclamàvem emblema de la fidelitat a la vocació, de la resistència cultural i del desig —o, si voleu, la necessitat— de refer el país destruït i la cultura vilipendiada. No menys emblemàtics esdevingueren els titulars del Premi que li succeïren. Com en resseguíem, cada any, les bases, conscients de la nostra responsabilitat, abans de fer-ne la proposta! El resultat és palès: la llista dels guardonats fins avui retrata eloqüentment una cultura coherent en el camp de les lletres. I, si puc parlar-ne des d'un punt de vista subjectiu, per a mi és bonic de constatar que amb tots ells em lliga (o m'ha lligat) una bona amistat. Hi trobo mestres, companys i deixebles, i reconec que m'alegra de saber que d'ara endavant els faré companyia.

Segonament, provaré de descriure el meu estat d'esperit d'avui, en l'ocasió de rebre un guardó que sempre m'ha inspirat

"Tota la vida he procurat de conrear i difondre la modalitat noble de la llengua, en la línia que més directament emana de Pompeu Fabra i, si no ho he fet millor, és perquè no n'he estat capaç. Ho he corroborat públicament, sense ambages, i hi he pres posició inequívoca"

tant de respecte. Naturalment, el primer impuls que sento és de donar gràcies. Us regracio ben de cor, amics del jurat, per aquesta distinció. Tanmateix, potser en el decurs d'aquesta trentena llarga d'anys del Premi, les eines se us han esmussat i, si més no avui, la dura exigència originària s'ha tornat condescendència amical. Recordo que una de les condicions que ens posàvem, quan jo n'era membre, era de no fer-ne un premi de consolació o de consagració. Ens dèiem: la nostra cultura, en tensió constant, no s'ho pot permetre; hem d'escollir persones que encara són a la brega, hem d'estimular-les a perseverar. Si continuàveu pensant així, amics, gosó dir-vos que em poseu el llistó molt amunt. No negaré que hi he posat el coll, ni que tinc ganes, mentre pugui, de no abandonar les trinxeres. Ara bé, si és cert que tinc molt de camí fet, el tros que em resta per fer no depèn de mi. El Senyor de les vides i les morts és qui sap si continuaré camí enllà o em quedaré en un tombant.

El dia d'avui és un repte que em faig jo a mi mateix, i em plau de dir que l'accepto a mans besades. Tota la vida he procurat de conrear i difondre la modalitat noble de la llengua, en la línia que més directament emana de l'obra de Pompeu Fabra i, si no ho he fet millor, és perquè no n'he estat capaç. Ho he corroborat públicament, sense am-

bages, i hi he pres posició inequívoca. Això no vol dir que m'hagi desentès de certs intents de facilitar les coses als qui, novençans o forasters, s'escarrassaven en va en l'aprenentatge de la llengua. Hi hauré estat massa benivolent? Es tractava de salvar la llengua, com un requisit previ per a ascendir a nivells més elevats en el seu coneixement i en la pràctica del seu ús. Sempre que m'he plantejat aquesta qüestió, confesso d'haver tingut la ingenuïtat i la gosadia de recordar que al gran Johann Sebastian Bach no li queien els anells per engiponar certes composicions (tècnicament molt senzilles), amb el fi d'ajudar la seva muller Anna Magdalena a introduir-se en la cultura musical, quan ell podia aspirar a crear altres menes de música que li refermarien la fama...

Certament, avui tenim molt de camí fet. No per narcisisme, sinó per imperatiu de consciència, haig de donar una ullada a aquests tres decennis i escaig que emmarquen els Premis

La situació de la llengua li preocupa: "Els altres, de fora estant, no ens entenen; nosaltres, que som a dins, no ens acabem d'entendre."

d'Honor. Els avatars de la llengua catalana al llarg d'aquest temps confirmen una situació que manta vegada he comparat amb les dues cares d'una medalla: l'anvers ens presenta una llengua de cultura, semblant a totes les que mereixen tal qualificatiu i que, en aquesta dimensió, tira endavant amb força; però, tan bon punt girem la medalla, el seu revers denuncia tota una altra llengua, ara plena de sutzures i d'imperficcions, que fan témer, a alguns pessimistes, un trist desenllaç. Fa segles que som al ball i fins ara no hem deixat de ballar. Fa segles que el destí dels catalans és de lluitar per la llengua. Des del primer trontoll, els qui se sabien més o menys responsables de la cosa pública sempre han procurat de facilitar-li els camins i, d'altra banda, la societat parlant sempre hi ha posat la fidelitat i l'afecció. En els nostres dies, la llengua, que ensem ufaneja i flaqueja, sembla demanar als responsables de torn i a la societat del moment que no defalleixin. Es tracta

d'un equilibri delicat, que, però, no podem trencar, i, d'ací estant, faig una crida a qui pertoqui, per tal que es perfeccionin les estructures de govern i s'afinin les actituds personals.

Suara deia que jo no sé si continuaré camí enllà. Això em duu, doncs, a dedicar una darrera part d'aquest poc meditat discurs al futur. No penso en el meu avenir personal, que no interessa gaire, sinó en l'esdevenidor d'un poble sencer. La vida social –i la llengua, que n'és manifestació preeminent– constitueixen un complex teixit de relleus personals, en el qual tot allò que s'hi esfilagarsa és suplert per un sargit fet amb fils nous, ço és amb persones fortes i vigoroses que s'hi incorporen. Per això és més digne d'atenció el teixit en el seu conjunt que els fils concrets que s'hi han desgastat. No voldria aigualir la festa, però aquest Premi d'Honor, que té una brillant i llarga trajectòria, m'arriba en un moment crític. Puc dir amb senzillesa que he treballat amb il·lusió i amb afany per la llengua i la cultura. I deixeu-me dir, com entre parèntesis, però amb tota sinceritat, que indefectiblement m'hi ha ajudat qui-sap-lo la meua muller Maria. Li'n dono públicament les gràcies. Tanmateix, la veritat és que rebo el Premi mentre s'abaten damunt la llengua unes amenaces que no podíem imaginar fa trenta anys, justament ara que disposem de tants recursos que aleshores tampoc no podíem ni imaginar. Els altres, de fora estant, no ens entenen; nosaltres, que som a dins, no ens acabem d'entendre. O no encertem a fer tot allò que la llengua necessita: noves defenses per part de tots. Per la nostra banda, els qui ens hi havíem batut amb tota la vigoria hem de contemplar, estupefactes, que certs ritmes s'alenteixen, quan haurien d'esser objecte de noves embranzides puixants.

No sóc pessimista, emperò. Sabem que uns són els qui semblen i uns altres els qui colliran. Molts dels qui sou avui aquí collireu un dia i d'altres s'hi afegiran. La torxa passa i amb confiança veurem com declinen els nostres esforços. Dins el teixit social de la llengua, els fils gastats d'ahir i els fils resistents que s'estrenen, n'asseguraran la continuïtat.

Mentrestant, i tenint en compte que sempre sospirem per un far que ens il·lumini en la foscor, voldria acabar recordant que enguany celebrem l'Any Francesc de Borja Moll, en el centenari de la seva naixença. Ell també conegué èpoques dures i lluità, amb totes les forces, per la llengua i pel *Diccionari*, i ho féu amb serenitat i amb fermesa. Quin exemple millor per emmirallar-nos-hi? Dotem-nos de serenitat i fermesa davant les negres nuvolades que es congrien arreu. Jo estic convençut que entre tots trobarem la manera de desfer-les i tornarà a regnar el bon temps. Que així sigui.

Discurs pronunciat per Antoni Maria Badia i Margarit durant l'acte de lliurament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Barcelona, 28 de maig de 2003.